

1324

Dos feixos

(ALDC, VIII, 1883. Dos feixos)

Feixos és el pl. de *feix* (s. XII), “conjunt de tiges, branquillons, bastons, etc., disposats paral·lelament i lligats ensems” (DIEC), procedent del llat. *FASCEM* ‘paquet lligat amb una corda; feix; càrrega, pes’ (DELL), on la *Á* davant un final en -E s’hauria tancat en [e] (*feix*) enfront de *FASCIA*, amb una *A* final que va mantenir la *A* (*faixa*), amb algunes excepcions (Coromines, 1971: 250). El pl. *feixos*, força general, va succeir a un anterior **feis* (com *peis* ‘peixos’) fins que aviat, a partir del sg., es va generalitzar *feixos*, amb el suf. -os, amb aquestes var. en el radical: *fei[s]*os 160, amb una *s* palatalitzada; *feisos* 154, amb despalatalització de [ʃ]; *fei[3]*os 167, amb probable ultracorrecció; *feixets* 48, dim.; *faixos* 94, 118, d’unes poblacions ponentines, on deu ser prolongació de l’arag. *faixos*. A notar el der. *feixines* (s. XVII) 36 (cf. oc. *faissina*), inicialment ‘feix de llenya prima’, com delata el suf. dim. -ina (< -INA), i després sinònim de ‘feix’.

També tenen una certa extensió *fagots*, *costals*, *garbons* i *trosses*. *Fagots*, més que procedent del fr. (DCVB), ho és de l’oc. *fagot*, on és mot medieval i hi coneix der. (verb *fagotar*, *fagotiera*); les var. fonètiques *f[u]*gots 3-5, 13, 14, 67, per assimilació vocàlica a la tònica i a la labial precedent, i *f[u]*ots 8, per pèrdua de la -g- en contacte amb vocals velars (com val. *aülla* < *agulla*), també són indici

de l’arrelament d’un antic occitanisme.

Costal (pl. *costals*), doc. des dels

s. XIII-XIV

com a ‘feix portat a esquena d’animal o a coll de persona’, és un der. amb el suf. -al (< -ALE) del llat. *CŌSTA* ‘costella; esquena’. *Garbó* ‘feix de sarments o de branquillons’ (s. XV) és un dim. de *garba* (< francic **GARBA* ‘feix d’espigues segades’; cf. oc. *garba*, fr. *gerbe*). *Trosses*, d’origen incert, pot ser del llat. *THŶRSUS*, pres del gr. *THŶRSOS* ‘tija’ encreuat amb *trossar*, de *TŌRSU* ‘torçut’, part. de *TŌRQUĒRE*, per la torsió que es dona a les alforges (*trossa* ‘alforja’, s. XIII) (DECat, DCVB); potser bastaria partir d’un deverbial de *trossar*.

Són mots de localització més puntual: *gavells* 29, 47, *gavelles* (s. XV) 177, del llat. vg. **CAVELLUS*, **CAVELLA*, der. de *CAVUS* ‘conca formada amb les dues mans’ (cf. it. *covone*) o del gàl·lic **GABELLA* (REW); *braçats* 130, 150 (var. *bra[θ]*ats 132, amb interdental), compost de *braç* (< *BRACHIUM*) i el suf. -at (< -ATU), amb el sentit de ‘el que s’agafa amb els braços’ (semblantment *grapat*, *cabassat*); *puials* 93, 115 (< llat. vg. **PŌDIĀLE*, der. de *PŌDĪUM* ← gr. *PŌDION* ‘petge elevat’) ha passat de ‘muntanyola’ a ‘conjunt de coses sobreposades’ que pot ser sinònim de *feix*.

Des d’un punt de vista morfològic notem la presència quasi universal cat. del suf. -os de *feixos*, sense cap supervivent de la fase anterior *feixs* (pron. *feis*) que el DCVB registra com a “usada encara entre gent pagesa”; pel que fa a la diversitat lèxica, el predomini de *feixos* queda interromput per l’occitanisme del ross., *fagots*; per *trosses*, de la Franja; per *garbons* i *costals*, propis sobretot del val. Pel que fa a la normativa, en l’aspecte morfològic, *feixos* és l’única forma de pl. des del DOrt, 1917; i en l’aspecte lèxic, són mots normatius *feix*, *garbó* “feix de sarments, de branquillons”, *gavell*, *gavella* “feix petit de blat, branquillons, etc.”, *costal* “feix gros de llenya [...]”, des del DG_I, 1932; *trossa*, des del DIEC_I, 1995.

